

Aktuální otázky lidských práv

Vážené čtenářky a čtenáři,

dostává se k Vám květnové číslo našeho bulletinu a s ním i řada lidskoprávních novinek. Členové Centra v posledním období rozhodně nezaháleli a aktivně se účastnili (nejen) tuzemského dění. Na Fakultě sociálních studií jsme uspořádali, soudě podle počtu a ohlasů účastníků, velmi úspěšnou konferenci na téma Mezinárodního trestního soudu před revizní konferencí (podrobnosti naleznete na s. 8). O své postřehy se podělili například soudce Nejvyššího soudu Robert Fremr, který přiblížil praxi soudce u tribunálu ve Rwandě, Otakar Foltýn z Generálního štábu Armády ČR či přední český internacionalista profesor Šturma, proděkan Právnické fakulty UK. Centrum pro lidská práva na akci reprezentoval Lubomír Majerčík, jenž je v současné době zároveň hostujícím přispěvatelem nejlepšího českého právního blogu Jiné právo.

Členové Centra se ve větším počtu zúčastnili také prestižního pražského symposia o české zahraniční politice v Černínském paláci, kde představili své kritické příspěvky k roli České republiky v boji proti terorismu, k české „výjimce“ z Listiny základních práv EU a česko-americkým vztahům. Dále jsme se podíleli na košické konferenci věnované 60. výročí Evropské úmluvy o lidských právech a 20. výročí Benátské komise. Centrum se vyslovuje také k aktuálním událostem, konkrétně v policy paperu věnovaném slovenskému případu Labsi, který bude publikován na internetových stránkách Centra.

Vedle tradičních novinek z praxe evropských i mezinárodních soudů bychom rádi nasměrovali Vaši pozornost k nové rubrice věnované studiu lidských práv v zahraničí, v níž se podělí o své postřehy a zkušenosti absolventi či studenti věhlasných světových univerzit. Začínáme v Amsterdamu.

Obohacující čtení přeje Vaše Centrum pro lidská práva.

International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Z obsahu

Lidskoprávní aspekty volebních programů pro parlamentní volby 2010

**Jak se studují lidská práva ve světě?
Universiteit van Amsterdam**

Slovenská republika vs. ESEP

Tajnosti na Guantánamu

Na FSS MU v Brně prebehla konferencia o Medzinárodnom trestnom súde

Obsah

Jak se studují lidská práva ve světě? Universiteit van Amsterdam

1) Mezinárodní trestní soudnictví |4

Supersudca Garzón obvinený zo zneužitia právomoci
Ocampo chce, aby Rada bezpečnosti prinutila Súdán ke spolupráci

2) Evropský systém ochrany lidských práv |6

Slovenská republika vs. ESLP
Štrasburský súd rozšíril interpretáciu zákazu trestu smrti
Na FSS MU v Brne prebehla konferencia o Medzinárodnom trestnom súde
Belgickí poslanci odhlasovali zákaz nosenia buriek: Nebezpečný precedens ohrozujúci náboženskú slobodu?
Slyusarev proti Rusku: Vo väzení bez okuliarov
Veronika Bílková: Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje nebo staré pokrytectví? (recenze)

3) Zahraniční politika a lidská práva |11

Španělsko přijalo dalšího vězně z Guantánama
Tajnosti na Guantánamu
Nový zákon v Arizone v rozpore s Medzinárodným dohovorom o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie?
Hodnotiaca správa Ukrajiny
Nová konvencia na ochranu práv detí

4) Česká republika a lidská práva |13

Lidskoprávní aspekty volebních programů pro volby 2010
Ústavný súd umožnil zverejňovanie neprávoplatných rozsudkov
Případ Thomas Lawrence Macready proti ČR

Zemřel Otakar Motejl

Foto: ČSOB (www.csob.cz)

Dne 9. května 2010 zemřel po krátké nemoci první český ombudsman Otakar Motejl. Ve věku 77 let tak odešla jedna z největších postav československého práva a veřejného života. Kromě svého posledního angažmá působil Otakar Motejl jako advokát, známý před rokem 1989 především pro obhajobu disidentů v trestním řízení. Koncem šedesátých let byl soudcem Nejvyššího soudu, na který se znovu vrátil na počátku let devadesátých jako jeho předseda. V roce 1998 byl jmenován ministrem spravedlnosti. Veřejnost si však bude Otakara Motejla připomínat především jako prvního českého ombudsmana, který dokázal ze zprvu vysmívané instituce vybudovat instituci důvěryhodnou a respektovanou.

Ačkoliv byl v anketách setrvale označován za jednu z nejuznávanějších osob veřejného života, vkusu mas se v žádném případě nepodbízel – o tom svědčí jeho angažmá v kauzách týkajících se sterilizací romských žen, stavby dálnice D8 či užívání kamer ve výchovných ústavech. Život Otakara Motejla byl s ochranou lidských práv spojen jako málokterý jiný. Čest jeho památce.

Jak se studují lidská práva ve světě?

MSc. in Conflict Resolution and Governance (Universiteit van Amsterdam)

Veronika Štekláčová

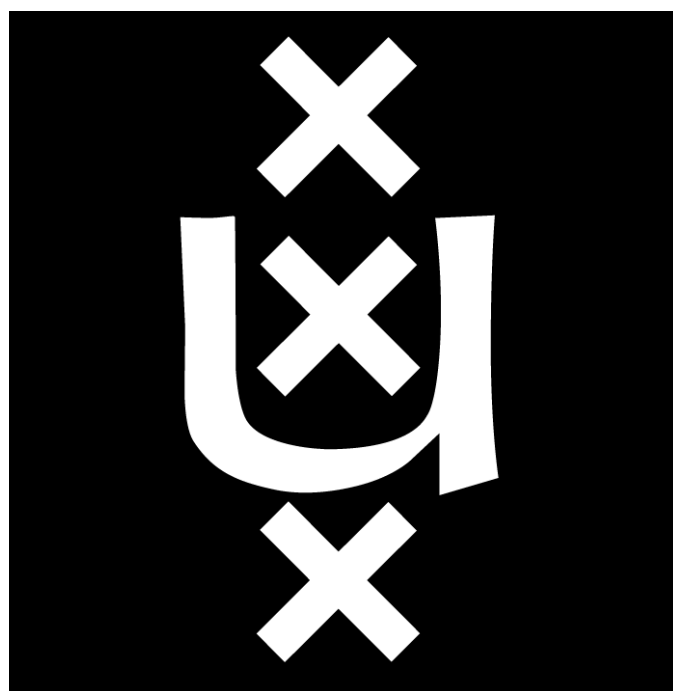
Študijný program Conflict Resolution and Governance, ktorý momentálne študujem, je jednoročným magisterským programom ponúkaným holandskou Universiteit van Amsterdam. Titul, ktorý úspešný absolvent tohto programu získa, je Master of Political Science – MSc. Pri výbere programu som sa sústredila

na to, aby bol vyučovaný po anglicky, na jeho finančnú náročnosť (holandské školné je akceptovateľné, životné náklady sú však samozrejme o dosť vyššie) a samozrejme na jeho obsah. Prijímacie kritériá nie sú vôbec náročné. Stačí zozbierať pár dokumentov ako je motivačný list, CV, dva odporúčacie listy, výpis známok, relevantný anglický certifikát na požadovanej úrovni a nejakú seminárnu prácu či publikáciu v angličtine a potom už len čakať na odpoveď.

Čo sa týka náplne štúdia, čakala som niečo o dosť nabitejšie, vzhľadom na to, že program trvá len 1 rok. Náročnosť predmetov tiež ani zďaleka nie je taká, akú by som očakávala od univerzity tohto mena. Prvý semester prebieha vyučovanie, dva predmety sú povinné a jeden, prípadne dva, povinne voliteľné. Z tých na výber stoja za zmienku predmety ako Public International Law, The Politics of Human Rights and Conflict Resolution či Globalism, Terrorism and the Israeli-Palestinian Conflict. Tieto predmety sa naozaj poväčšine zameriavajú na riešenie medzinárodných či medzištátnych konfliktov. Predmety povinné by som však skôr zaradila do programu sociálna psychológia či sociológia. Veľa času sme venovali mediácii konfliktov, avšak výlučne v interpersonálnom kontexte. Absolútnu prevahu case studies, ktorými sme sa zaoberali, tvorili konflikty s business pozadím či susedské konflikty. Tu som bola naozaj dosť sklamaná, s bakalárskym titulom z medzinárodných vzťahov ma to predsa len nie veľmi oslovilo. Neskôr nám bolo vysvetlené, že sme akýsi nešťastný experimentálny ročník a ako reakcia na naše protesty by sa mal program na budúci rok priblížiť viac k politickým vedám a medzinárodným vzťahom.

Prvú tretinu druhého semestra prebieha tzv. Research Class, ktorá je zameraná na diskusie študentov medzi sebou alebo s vyučujúcimi o diplomových prácach, s cieľom finalizovať všetky témy, ujasniť si metodologické problémy a podobne. Zvyšok semestra sme už všetci nechaní napospas osudu a diplomovej práci. Mnoho študentov, mňa nevynímajúc, sa v rámci výskumu vydajú do terénu. Toto hodnotím na jednej strane ako pozitívum, na strane druhej však fakulta alebo univerzita ako taká nemá snahu študentom takýto pobyt nijak uľahčiť, poskytnúť pomoc, pritom je však akýmsi nepísaným pravidlom, že študenti by mali niekam na výskum vycestovať.

Zrejme rozmazaná vlúdny prístupom MU, a špeciálne FSS, kde sa vždy veľmi ľahko dopátrate informácií od možnosti stravovania až po naštartovanie kariéry v EÚ, som bola na začiatku trochu rozčarovaná laxným prístupom školy. Jednoducho, čo si študenti sami nenájdu a nevybavia, to nemajú. Aj napriek čiastkovým sklamaniam však hodnotím túto skúsenosť pozitívne. Spoznala som novú krajinu, ľudí z celého sveta, nadobudla nové vedomosti aj z iných odborov a určite si rozšírila obzory, a aj o tom by vysokoškolské štúdium nepochybne malo byť, no nie?

Logo University of Amsterdam

PS: Ak by niekoho tento program zaujal a chcel by sa dozvedieť viac, určite sa na mňa neváhajte obrátiť na adrese vsteklacova@gmail.com.

1) Mezinárodní trestní soudnictví

Supersudca Garzón obvinený zo zneužitia právomoci

Katarína Šipulová

Justičným svetom v posledných mesiacoch otriasol prípad Baltasara Garzóna. Jeden z medzinárodne najznámejších sudcov, preslávený pokusom o stíhanie Pinocheta, Berlusconiho či Usámu bin Ládina, momentálne čelí obvineniu zo zneužitia právomoci otvorením vyšetrovania zločinov frankistického režimu, za ktoré mu hrozí pozastavenie vykonávania praxe na 12 až 20 rokov.

Baltasar Garzón pôsobil od roku 1987 ako vyšetrojúci sudca na španielskom Najvyššom trestnom súde (Audiencia Nacional). Svoju excentrickú povest si vybudoval angažovaním sa v niekoľkých delikátnych prípadoch týkajúcich sa pašovania drog, odhalenia korupčných afér

Foto: <http://www.presidencia.gov.ar>

opozicnej Ludovej strany v regiónoch Madridu a Valencie, potieraním terorizmu, ale aj kritikou špinavého vládneho boja proti baskitskej separatistickej skupine ETA. Medzinárodnú slávu mu však prinieslo obvinenie niekoľkých osôb bývalej čílskej junty, vrátane Augusta Pinocheta, zo zločinov genocídy, terorizmu a mučenia počas diktatúry v rokoch 1976 – 1983. Bezprecedentné vydanie medzinárodného zatykača vyústilo v roku 1998 k zatknutiu bývalého diktátora na liečebnom pobyte vo Veľkej Británii.

Za celým prípadom stojí iniciatíva ultrapravicových organizácií na čele s extrémistickou stranou Falange Española, ktoré už niekoľkokrát Garzóna obvinili zo zneužitia právomoci. Prvé obvinenia sa vzťahovali k prípadom povolenia odpočúvania členov Ludovej strany podozrivých z korupčných škandálov a neodstúpenia pre zaujatost v spore s bankou Santander, ktorá údajne sponzorovala jeho kurzy na New York University. Poslednou, najzaujímavejšou, a zároveň najkontroverznejšou kauzou je zneužitie právomoci otvorením vyšetrovania zločinov bývalého diktátorského režimu v spojitosti so smrťou či zmiznutím 114 266 osôb v rozmedzí rokov 1946 až 1951. Problémom však je, že podľa Zákona o amnestiách z roku 1977 vládni činitelia ani ich odporcovia nemôžu byť stíhaní za zločiny spáchané počas občianskej vojny, alebo následnej Francovej vlády, ktorá trvala až do roku 1975. Zákon mal uľahčiť proces nastupujúcej demokratizácie v krajine; zapadol tak do konceptu nekonfrontačnej tranzície bez prelomu (ruptura) bývalého režimu. Vplyvom tohto prístupu však bolo Španielsko dlhú dobu vystavené koexistencii demokratických a nedemokratických štruktúr, pričom personálne zloženie viacerých inštitúcií, vrátane súdництва, ostalo takmer nezmenené.

Je otázne, či v tomto prípade skutočne došlo k prekročeniu právomoci, pretože Garzón sa so zákonom z roku 1977 vysporiada, aj keď svojím spôsobom. Jeho hlavný argument stojí na podradení systematického zabíjania a núteného zmiznutia osôb, ktorých osud je dodnes neznámy, pod *zločiny proti ľudskosti*. Z hľadiska medzinárodného práva pritom prevažuje názor, že na zločiny proti ľudskosti sú amnestie a premlčacie lehoty neaplikovateľné. Tento postoj v podstate zodpovedá aj súčasnému vývoju verejnej mienky v Španielsku, kde kontinuálne rastie odpor voči *politike zabudnutia*. V roku 2007 prijal španielsky parlament Zákon o historickej pamäti, ktorý garantuje rodinným príslušníkom obetí represii právo na politickú podporu v pátraní po osude ich nezvestných príbuzných. Krátko na to Výbor pre ľudské práva OSN a Výbor proti mučeniu OSN vyzvali vládu, aby zrušila zákon o amnestiách.

Základním problémem Garzónovho vyšetřování je však to, že více-méně účelově spája jednotlivé doktríny, principy mezinárodního práva a odkazy na současné právní autority (opiera sa napríklad o judikáturu Špeciálneho súdu pre Sierra Leone). Svojrázne je aj zdôvodnenie spätnej viazanosti Španielska mezinárodnými dokumentmi o zákaze nútených zmiznutí,¹ v ktorom odkazuje na norimberský precedens v porušení zásady *nullum crimen sine lege*. To, či je jeho výklad mezinárodného práva správny, však malo byť predmetom prieskumu odvolacieho súdu, a nie trestného konania na základe zneužitia právomoci.

Zatiaľ čo Garzónovi oponenti tvrdia, že celý právny výklad amnestií zjednodušuje a chce odvrátiť pozornosť od aktuálnych ekonomických problémov, s ktorými si súčasná vláda nevie poradiť, jeho zástancovia poukazujú na vedľajšie motívy množstva nepriateľov, ktorých si sudcovská superstar za roky svojho pôsobenia vytvorila. Luciano Varela, sudca Najvyššieho súdu, ktorý pôvodne pripustil trestné stíhanie, momentálne sám čelí obvineniu zo zaujatosti a nepriameho záujmu na prípade. Podporu Garzónovi okamžite vyjadrili viaceré mimovládne organizácie a politické autority vrátane socialistického premiéra Zapatera. Súdny spor, ktorým žije celé Španielsko, ukazuje hlboké personálne problémy a vysokú mieru politizá-

cie španielskej justície. Paradoxne, súčasná situácia môže viesť k tomu, že Baltasar Garzón sa stane jedinou osobou stíhanou v súvislosti so zločinmi frankistického režimu.

Poznámky:

1) Deklarácia OSN o ochrane všetkých osôb pred násilným zmiznutím (1992) a Medzinárodný dohovor o ochrane osôb pred núteným zmiznutím (2006).

Zdroje:

- Charges against Spanish investigative judge must be dropped. AI, 22.4.2010, online text (<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/charges-against-spanish-investigative-judge-must-be-dropped-2010-04-22>).
- Crusading Spanish judge faces abuse of powers trial, Guardian, 7.4.2010, online text (<http://www.guardian.co.uk/world/2010/apr/07/baltasar-garzon-trial-franco-disappearances>).
- Schabas, W.: Baltasar Garzón. 12.4.2010, online text (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.com/2010/04/baltasar-garzon.html>).
- Solidarity with Judge Baltasar Garzón. International Federation for Human Rights. Online text (<http://www.fidh.org/Solidarity-with-Justice-Baltasar-Garzon>).

Ocampo chce, aby Rada bezpečnosti prinútila Súdán ke spolupráci

Lubomír Majerčík

Prokurátor Mezinárodného trestného súdu (MTS) Luis Moreno-Ocampo sa obrátil na sudcu, aby vydali rozhodnutie o tom, že Súdán s MTS nespupracuje. „Súdanská vláda nespupracovala s MTS, pokiaľ sa jedná o zatykače vydané v dubnu 2007 proti Ahmedovi Harounovi a Ali Kosheibovi. Ba práve naopak, vláda Súdánu pokračovala v páchaní zločinov, podporovala a chránila osoby hľadané MTS a pronásledovala všetky, ktorí jednali v zájmu spravodlivosti“ priblížil Ocampo.

Takové rozhodnutie by potom mohlo byť podľa čl. 87 Rímskeho statutu postoupeno Rade bezpečnosti, ktorá by mohla vyzvať Súdán k lepšej spolupráci či prípadne pohroziť uvalením sankcií. Jedná sa o jeden z nejsilnejších nástrojov, akými MTS disponuje pri vynucovaní spolupráce. Podobný mechanizmus majú k dispozícii i ad hoc tribunály pro Rwandu a bývalou Jugosláviu, ním Rada bezpečnosti nikdy o obtížnej spolupráci se zúčastnenými zeměmi na takovéto úrovni nejednala. Kdyby by se Ocampovi podařilo dotáhnout jeho snazeni do konce, jednalo by se o bezprecedentni zapoje-

ni Rady bezpečnosti do stihani podozřelých ze zločinů podle mezinárodního práva.

Zdroje:

- http://ijcentral.org/article/icc_prosecutor_wants_sudan_cases_referred_to_un/

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Slovenská republika vs. ESLP

Katarína Šipulová

Ministerstvo vnútra SR 19. apríla 2010 vyhostilo Mustafu Labsiho, alžírskoho občana odsúdeného na doživotie za závažnú teroristickú činnosť, a to v rozpore s rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva. Štrasburský súd na základe obavy z mučenia a iného neludzského zaobchádzania, ktoré Labsimu hrozí v alžírskom väzení, uplatnil článok 39 Rokovacieho poriadku a zakázal jeho vydanie až do vyčerpania všetkých dostupných opravných prostriedkov. Vláda Slovenskej republiky však rozhodnutie ESLP ignorovala a Labsiho vydala bez toho, aby mal šancu obrátiť sa na Ústavný súd.

Mustafa Labsi bol odsúdený alžírskym súdom za trestný čin podporovania teroristickej organizácie Salafistická skupina pre kázanie a odboj (severoafriická vetva Al-Káidy). V máji 2007 bol zadržaný slovenskou políciou na základe medzinárodného zatýkacieho rozkazu vydaného Alžírskou republikou a umiestnený do vydávacej väzby. Slovenské súdy zamietli jeho žiadosť o udelenie azylu a pripustili možnosť vydania za účelom trestného stíhania, resp. výkonu trestu. Zvrátenie procesu priniesol až nález Ústavného súdu z júna 2008, ktorý rozhodol, že vydanie by porušilo právo Labsiho nebyť mučený ani podrobený neludzskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu zaručené Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej Dohovor) a Ústavou SR. Rozhodnutie bolo následne podporené Úradom vysokého komisára OSN pre utečencov a Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý vydal predbežné opatrenie podľa čl. 39 Rokovacieho poriadku.

Krátko po vydaní nález Ústavného súdu bol však Labsi opätovne zadržaný cudzineckou políciou, pretože nedisponoval povolením na pobyt. Opakovaná žiadosť o azyl bola 30. marca 2009 zamietnutá Najvyšším súdom, podľa ktorého by Labsi mohol získať azyl len v tom prípade, ak by preukázal hrozbu prenasledovania na základe politického, náboženského alebo iného presvedčenia. Nebezpečenstvo porušenia článku 3 Dohovoru Najvyšší súd vylúčil s odkazom na diplomatické záruky Alžírkej republiky, že Labsi nebude vo väzení vystavený mučeniu. Minister vnútra Ka-

liňák rozhodol 19. apríla 2010 o vydaní Labsiho bez toho, aby mu umožnil podať sťažnosť k Ústavnému súdu. Ne-
rešpektovanie odporúčaní a opatrení pritom ministerstvo odôvodnilo uprednostnením záujmu na bezpečnosti republiky a občanov.

Článok 39 Rokovacieho poriadku je postavený na medzinárodne uznávanej zásade nevydávania (non refoulement). Jeho cieľom je zaistiť ochranu utečencov a migrantov v extradičnom konaní. V posledných rokoch pristúpili mnohé európske štáty k prijímaniu antiteroristických reštriktívnych opatrení zasahujúcich do základných slobôd občanov. Rada Európy však opakovane zdôraznila, že boj proti terorizmu musí rešpektovať ľudské práva.¹ Porušenie zásady non refoulement s odkazom na verejnú bezpečnosť bolo v prípade Slovenska neakceptovateľné. Súdy ani vláda sa vôbec nezaoberali mierou vážnosti hrozby, akú Labsi mohol reálne predstavovať. Uplatnenie výnimky z nevydávania tak bolo absolútne neproporcionálne. Pritom diplomatické záruky, ktoré poskytlo Alžírsko, sa vzhľadom na správy o stave ľudských práv v krajine dajú len ťažko pokladať za relevantné.

Slovenská republika sa proti kritike domácich a medzinárodných mimovládnych organizácií bránila tvrdením, že porušenia opatrenia sa už dopustili aj iné krajiny a sankcia (pokiaľ vôbec udelená), nebola nikdy extrémne vysoká. V skutočnosti ESLP ročne dostáva niekoľko tisíc žiadostí na uplatnenie článku 39, od roku 2005 však prehlásil len 8 prípadov jeho porušenia.² O to neprípustnejšie vyznieva krok Slovenskej republiky. Argumentácia výškou hroziacej pokuty sa dá len ťažko brať vážne.

Poznámky:

1) Smernica Rady Európy o ľudských právach a boji proti terorizmu 7/02, alebo Smernica č. XII o azyle, návrate a vyhostení a Smernica o nútenom návrate z mája 2005.

2) Doc. 11978: Preventing harm to refugees and migrants in extradition and expulsion cases: Rule 39 indications by the European Court of Human Rights. Parliamentary Assembly: Motion for a recommendation presented by Mrs Jonker and others. 6 July 2009. (<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11978.pdf>).

IIPS MU vydal knihu Lidská práva v Evropské unii

IIPS MU vydal ambicióznú publikáciu, ktorá sa pokúša čtenárom nabídnout vysvetlenie celého procesu začleňovania problematiky ľudských práv do pôsobnosti Európskej unie. Cieľom je teoreticky popsať postupné prorúšťanie vlivu nadnárodnej úrovne vlády do tradičnej sféry zájmu národných štátů. Autorem publikácie je Mgr. Hubert Smekal, M.A., Ph.D., člen Centra pro lidská práva a demokratizaci IIPS MU a odborný asistent na KMES FSS MU.

Knihu si môžete objednať na internetových stránkach www.iips.cz.

Štrasburský súd rozšíril interpretáciu zákazu trestu smrti

Monika Mareková

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej ako „ESLP“) sa vo svojom rozsudku z 2. marca 2010 v prípade Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému kráľovstvu¹ opäť posunul ďalej v interpretácii zákazu trestu smrti. Tento rozsudok je nemenej významný taktiež prehlásením zodpovednosti Spojeného kráľovstva za dodržiavanie Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej ako „Dohovor“) exteritoriálne, či za porušenie článku 39 (predbežné opatrenia) Rokovacieho poriadku ESLP.

V marci 2003, krátko po invázii britských vojsk do Iraku, sa mali páni Al-Saadoon a Mufdhi podieľať na prepadaní a zavraždení dvoch britských vojakov. Pre podozrenie z tohto činu boli zatknutí britskými jednotkami a vzatí do britského väzenského zariadenia na území Iraku. V auguste 2004 iracké národné zhromaždenie znovu zaviedlo trest smrti za niektoré závažné trestné činy, vrátane vraždy a určitých vojnových zločinov. Napriek tomu sa v decembri 2005 britské orgány rozhodli postúpiť prípad sťažovateľov pre podozrenie z vraždy irackým trestným súdom. Iracký najvyšší tribunál v decembri 2007 požiadal britské ozbrojené sily o premiestnenie sťažovateľov do svojej väzby. Po neúspešných žiadostiach o súdny prieskum nelegálnosti ich premiestnenia u britských súdov sa sťažovatelia obrátili na ESLP. Britský odvolací súd totiž rozhodol, že Spojené kráľovstvo nevykonáva jurisdikciu nad sťažovateľmi, keďže sú uväznení na území Iraku. ESLP vydal podľa článku 39 Rokovacieho poriadku ESLP predbežné opatrenie o zákaze prevezenia sťažovateľov z britského väzenia. Britským jednotkám však končil mandát OSN pre ich pobyt v Iraku a s týmto odôvodnením nerešpektovali predbežné opatrenie ESLP a sťažovateľov previezli 31. decembra 2008 do irackého väzenia. V septembri 2009 Iracký najvyšší tribunál zamietol obvinenia proti sťažovateľom a rozhodol o ich prepustení. Po odvolaní prokurátora iracký kasačný súd nariadil ďalšie vyšetrovanie a sťažovatelia zostávajú vo väzbe.

Sťažovatelia pred ESLP namietali porušenie článku 2 (právo na život), článku 3 (zákaz mučenia a podrobovania neludskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu a tres-

tu), článok 6 (právo na spravodlivý proces) Dohovoru a článok 1 (zákaz trestu smrti) Protokolu č. 13 k Dohovoru. Taktiež namietali porušenie článku 13 (právo na účinné opravné prostriedky) a článku 34 (právo na individuálnu sťažnosť) Dohovoru pre ich premiestnenie napriek predbežnému opatreniu podľa článku 39 Rokovacieho poriadku ESLP.

ESLP posúdil, že britské orgány mali úplnú a výlučnú kontrolu nad sťažovateľmi, a že sťažovatelia spadali pod britskú jurisdikciu až do ich fyzického presunutia do irackého väzenia 31. decembra 2008. Ďalej sa ESLP podrobne venoval interpretácii trestu smrti ako neludského a ponižujúceho zaobchádzania. Na rozdiel od svojich predchádzajúcich rozhodnutí *Soering*² či *Öcalan*³ ESLP konštatoval, že došlo k zmene článku 2 takým spôsobom, že trest smrti je zakázaný za každých okolností. Trest smrti, ktorý je úmyselným a uváženým zabitím ľudskej bytosti štátnymi orgánmi, spôsobujúci fyzickú bolesť a intenzívne psychické utrpenie vedomosťou o blížiaci sa smrti, môže byť pokladaný za neludské a ponižujúce zaobchádzanie, ktoré je ako také v rozpore s článkom 3 Dohovoru. Iracké orgány nedali žiadnu záväznú záruku o tom, že by sťažovateľov nepopravili, napriek tomu im britské orgány prípad postúpili. Od toho momentu boli sťažovatelia vystavení odôvodnenému strachu z popravy, ktorý mohol spôsobovať psychické utrpenie, a to bolo zintenzívnené po ich premiestnení do irackého väzenia. Britské orgány sa ani nepokúsili získať záruku od irackej strany, že sťažovatelia nebudú popravení a irackým súdom postúpili prípad sťažovateľov bez predošlej irackej iniciatívy sa ním zaoberať. ESLP preto uznal porušenie článku 3 Dohovoru.

Keďže proces pred Irackým najvyšším tribunálom bol i podľa jeho výsledku pravdepodobne spravodlivý, ESLP neuznal porušenie článku 6 Dohovoru. ESLP však uznal porušenie článkov 13 a 34 Dohovoru. Britské orgány totiž porušili predbežné opatrenie ESLP podľa článku 39 Rokovacieho poriadku ESLP a i napriek tomu, že britským jednotkám končil mandát OSN v Iraku, nepokúsili sa vysvetliť situáciu irackej strane alebo žiadať o dočasné iné riešenie. Tým vystavili sťažovateľov nebezpečenstvu ťažkej a nenapraviteľnej ujmy a znemožnili účinnosť odvolania k Snemovni lordov.

Podľa Williama A. Schabasa, riaditeľa Írskeho Centra pre ľudské práva v Galway, je odôvodnenie tohto rozsudku mátače. Vyplýva z neho, že neludským zaobchádzaním nie je uloženie samotného trestu smrti, ale skôr psychické utrpenie spôsobené sťažovateľom ich vystavením trestu smrti. Táto úvaha je rozšírením odôvodnenia *Soering* prípadu, pretože ESLP prehlasuje, že je psychickému utrpeniu vystavený nielen ten, kto je už odsúdený na trest smrti, ale aj ten, kto je iba vystavený jeho určitej hrozbe. Podľa Schabasa by však bolo vhodnejšie prehlásiť neludským zaobchádzaním trest smrti ako taký a nie zameriavať sa na utrpenie obvinenej oso-

by. ESLP sa iba domnieva, že sťažovatelia boli subjektom takéhoto utrpenia, no nezdá sa, že by o tom existoval akýkoľvek dôkaz. Čo by sa teda stalo, ak by obvinená osoba vítala trest smrti s hrdosťou ako mučeník? V tom prípade by trest smrti nebol neľudským zaobchádzaním? Členovia Rady Európy zakázali trest smrti v Protokoloch 6 a 13, pretože tento trest ako taký je neľudský a ponižujúci, a nie pre psychické utrpenie tých, ktorí sú mu vystavení. Je totiž neľudské a ponižujúce pre spoločnosť zabitie druhej ľudskej bytosti ako forma trestu. Schabas uzatvára, že to je práve tým, čo robí trest smrti v rozpore s článkom 3 Dohovoru.⁴

Na FSS MU v Brne prebehla konferencia o Medzinárodnom trestnom súde

Lenka Lakotová

Dňa 3. mája 2010 sa na Fakulte sociálnych štúdií Masarykovy univerzity uskutočnila konferencia s názvom Medzinárodný trestný súd – perspektivy souzení mezinárodních zločinů. Konferencia sa skladala z dvoch panelov, v ktorých prednášajúci hostia z praxe i akademického prostredia predstavili rôzne aspekty fungovania Medzinárodného trestného súdu. Svojimi príspevkami a vzájomnou diskúziou dokázali, že v Českej a Slovenskej republike sa nachádzajú odborníci, ktorí sa o túto problematiku skutočne zaujímajú a majú k nej čo povedať.

V prvom paneli uviedol publikum do kontextu Medzinárodného trestného súdu Jan Lhotský, ktorý sa zaoberal argumentmi pre i proti existencii súdu. Na neho nadviazal Lubomír Majerčík s príspevkom o vývoji postoja Českej republiky k súdu a načrtnol niekoľko krokov do budúcnosti, akými by si Česká republika mohla napraviť svoju reputáciu vo vzťahu k MTS. Katarína Galdunová zo Slovenska predniesla príspevok na tému možnosti stíhania Al-Bašira v medzinárodnom trestnom práve, o tejto problematike ste mali možnosť dočítať sa i v predchádzajúcich číslach nášho Bulletinu. Prvý panel zakončil sudca Najvyššieho súdu Robert Fremr, ktorý vy-

Poznámky:

- 1) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 2. marca 2010, Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 61498/08.
- 2) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 7. júla 1989, Soering proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 14038/88.
- 3) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. mája 2005, Öcalan proti Turecku, sťažnosť č. 46221/99.
- 4) SCHABAS William A. (2010). European Court of Human Rights Death Penalty Decision Raises Difficult Issues, 6. apríl 2010, (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.com/2010/04/european-court-of-human-rights-death.html>).

užil svoje skúsenosti z pôsobenia na Medzinárodnom trestnom tribunáli pre Rwandu a poukázal na problémy politizácie, ktorých by sa mal Medzinárodný trestný súd vyvarovať.

Druhý panel zahájil Michal Kučera, ktorý mal možnosť zoznámiť sa s praktickým fungovaním na Medzinárodnom trestnom súde, dozvedeli sme sa od neho, čo takáto náročná práca vyžaduje, ale i to, že veľa z praktického fungovania na súde musí ostať pre verejnosť tajomstvom. Ďalším hosťom bol prodekan Právnickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe profesor Pavel Šturma. Zaoberal sa návrhom definície agresie pripraveným pre Revíziu konferenciu MTS v júni tohto roku, keďže prijatie definície ostáva jednou z hlavných úloh, ktorá sa od štátov očakáva už od samotného prijatia Rímskeho štatútu. Panel uzavrel Otakar Foltýn z Generálneho štábu AČR, ktorý poukázal na význam diskusie o MTS v praxi – keďže zákazy niektorých zbraní majú priamy dopad na spôsob vedenia konfliktov.

Vysoká účasť na tak špecificky zameranej konferencii naše Centrum potešila, za záujem z rád študentov i akademikov ďakujeme a dúfame, že sa stretne znovu na ďalších konferenciách, ktoré bude v budúcnosti Centrum organizovať. K téme Medzinárodného trestného súdu už len dodať, že Revíziu konferenciu MTS v Ugande budeme so záujmom sledovať a prinesieme vám o nej správy v ďalšom Bulletine.

IIPS MU vydal knihu Transatlantické vzťahy v době krize

Kniha Transatlantické vzťahy v době krize se zabývá podobou současného mocenského uspořádání mezinárodní politiky, kterému vládnou Spojené státy americké a kde se snaží prosadit i Evropa. Teroristické útoky na New York a Washington 11. září 2001 neoslabil dominantní postavení Ameriky, ale předznamenal období nového mocenského vyvažování mezi oběma stranami Atlantického oceánu. Kniha ukazuje krizi vztahů mezi USA a evropskými mocnostmi v době vlády amerického prezidenta George W. Bushe a pokouší se charakterizovat transatlantickou roztržku z vícero úhlů.

Knihu si můžete objednat na internetových stránkách www.iips.cz.

Belgickí poslanci odhlasovali zákaz nosenia buriek: Nebezpečný precedens ohrozujúci náboženskú slobodu?

Monika Mareková

Koncom apríla odhlasovala dolná komora belgického parlamentu zákaz nosenia buriek (burka je islamská šatka zakrývajúca celú tvár ženy, pozn. autorky), pričom ani jeden poslanec nehlasoval proti a iba dvaja sa zdržali. Návrh zákona stanovuje, že akékoľvek oblečenie čiastočne alebo úplne zakrývajúce tvár bude zakázané nosiť na verejnosti pod hrozbou sankcie v rozmedzí pokuty do 25 eur až po 7 dní vo väzení. Poslanci odôvodňujú tento zákaz bezpečnostnými dôvodmi či snahou o zníženie útlaku žien, pretože nosenie burky podľa nich znižuje ich dôstojnosť. Návrh zákona ešte musí prejsť senátom a jeho konečné schválenie môže trvať ešte dlhší čas kvôli plánovaným júnovým parlamentným voľbám.

Návrh zákona bol odsúdený mnohými ľudsko-právnymi a moslimskými organizáciami, ktoré ho považujú za zásah do osobných a náboženských slobôd. Má byť skrytým útokom na islam, pretože burku v Belgicku nosí iba asi 30 žien. John Dalhuisen, expert Amnesty International, varuje, že belgický zákon by mohol byť nebezpečným precedensom ohrozujúcim náboženskú slobodu, pokiaľ sa ostatné európske krajiny rozhodnú nasledovať belgický príklad.¹ Vo Francúzsku sa vedie taktiež veľmi živá diskusia o prijatí podobného zákona rozširujúceho zákaz nosenia buriek zo škôl, v ktorých platí od roku 2004, na všetky verejné inštitúcie a verejnú dopravu. Návrh tohto zákona zatiaľ nebol predložený parlamentu k hlasovaniu. Začiatkom mája predniesla svoj zámer celoeurópskeho zákazu nosenia buriek aj nemecká poslankyňa a viceprezidentka Európskeho parlamentu Silvan Koch-Mehrin, podľa ktorej je burka obrovským útokom na práva žien.²

Pri preskúmaní judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“) je pravdepodobné, že v prípade ko-

nečného schválenia belgického či francúzskeho návrhu zákonov zakazujúcich nosenie buriek na verejnosti a podaní sťažnosti k ESLP, bude uznaný rozpor týchto zákonov s náboženskou slobodou. V rozhodnutí Ahmet Arslan a iní proti Turecku,³ o ktorom sme informovali v Bulletin číslu 3/2010, totiž ESLP prehlásil, že turecký zákaz nosenia náboženského oblečenia na verejnosti porušoval náboženskú slobodu. Svoju argumentáciu založil na tom, že zákaz nemôže byť všeobecný pre verejné priestranstvá otvorené komukoľvek a je prípustný iba na školách, ako tomu bolo v prípade Dahlab proti Švajčiarsku⁴ či v iných verejných inštitúciách. V nich naopak môže byť žiadané zachovanie náboženskej neutrality. Belgickej či francúzskej vláde by sa muselo teda podariť dokázať nutnosť zákazu nosenia buriek na verejnosti z dôvodu ochrany verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, alebo ochrany práv a slobôd iných.

burka, foto: archiv

Poznámky:

- 1) HARTLEY Sarah, MOCK Vanessa (2010). Unveiled - Belgium's Burka Ban, EURANET, 30. apríla 2010, (<http://www.euronet.eu/eng/Today/News/English-News/Unveiled-Belgium-s-burka-ban#comments>).
- 2) PHILLIPS Leigh (2010). Top German Liberal in EU parliament wants Europe-wide burqa ban, EUobserver, 3. máj 2010, (<http://euobserver.com/22/29991>).
- 3) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 2010, Ahmet Arslan a iní proti Turecku, sťažnosť č. 41135/98.
- 4) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 15. februára 2001, Dahlab proti Švajčiarsku, sťažnosť č. 42393/98.

IIPS MU vydal knihu Politický marketing a české politické strany

Volební kampaně se od roku 1989 radikálně změnily a přinesly do politické komunikace mnohé nové prvky, výraznou profesionalizaci, agresivnější volební boj a také politický marketing a sofistikované metody analyzování volebního trhu. Tato oblast nemohla zůstat mimo zájem politologického výzkumu. Publikace je příspěvkem do rozvíjícího se bádání a snaží se zkoumat, jak české politické strany politický marketing využívají. Přináší případové studie volebních kampaní z parlamentních voleb v roce 2006, které v krátké historii českých volebních kampaní představují výrazný mezník.

Knihu si můžete objednat na internetových stránkách www.iips.cz.

Slyusarev proti Rusku: Vo väzení bez okuliarov

Lenka Lakotová

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej ESLP) rozhodol o ďalšom porušení článku 3 Dohovoru (zákaz neľudského a ponižujúceho zaobchádzania) zo strany Ruska, prekvapením pre niekoho môže byť, že neľudské a ponižujúce zaobchádzanie sa tentoraz týkalo krátkozrakosti a okuliarov sťažovateľa (60333/00). Pán Slyusarev bol zadržaný kvôli podozreniu z ozbrojenej lúpeže a potom, čo sa mu jeho okuliare zlomili, mu boli odobraté. Vrátené mu boli až po piatich mesiacoch a mesiac po vrátení starých dostal i nové, vzhľadom k zhoršeniu jeho zraku z uvádzaných 3,5 na 6 dioptrií.

ESLP pri argumentácii upozornil na to, že odobratie okuliarov väznenému – i keď je to nezákonné z hľadiska domáceho práva – automaticky neznamená zodpovednosť štátu za porušenie článku 3, ale zlé zaobchádzanie musí dosiahnuť minimálnu úroveň závažnosti. ESLP taktiež podotkol, že ak sa väznenému nedostáva dostatočnej zdravotnej starostlivosti, má sa sám snažiť ju získať napr. formálnymi sťažnosťami.

Veronika Bílková: Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje nebo staré pokrytectví?

Lenka Lakotová

1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, 178 stran, ISBN 978-80-87146-27-9.

Len nedávno vyšla nová kniha od Veroniky Bílkovej s názvom *Odpovědnost za ochranu: Nová naděje, nebo staré pokrytectví?*, ktorej ústredná téma sa priamo dotýka ochrany ľudských práv v medzinárodnom kontexte. Koncept zodpovednosti za ochranu (anglicky Responsibility to Protect, známy pod skratkou R2P) vzišiel zo záverov Medzinárodnej komisie pre intervenciu a štátnu suverenitu v roku 2001 a medzi štátmi sa pomerne rýchlo uchytil ako inovatívny spôsob reakcie na rôzne humanitárne krízy a masívne porušovania ľudských práv.

Kniha je rozdelená do troch častí: prvá sa venuje vývoju a premenám konceptu od jeho vzniku až po súčasnú podobu, druhá obsahu a povahe konceptu a záverečná časť praktickej implementácii s využitím prípadových štúdií. Autorka využila pri spracovaní R2P zaujímavú metodologickú kombináciu prístupov z oblasti práva a medzinárodných vzťahov a vychádza z konštrukto-pozitivismu. Skúma tak R2P nielen ako vznikajúcu normu, ale i jej internalizáciu zo strany štátov pomocou procesu socializácie. Publikácia predstavuje vydarenú analýzu témy, ktorá v českom prostredí nebola do-

Po zvážení konkrétnych okolností tohto prípadu ESLP uznal zodpovednosť štátnej moci, sťažovateľ si totiž musel vytrpieť dlhodobu trvajúcu podmienku neistoty a bezmocnosti, ktoré neboli efektívne riešené a odôvodnené. Každý, kto nosí okuliare s dioptriami 3,5 a vyššie, zrejme dokáže pochopiť, ako ESLP došiel k podobnému záveru. Napriek tomu je zaujímavé, čo všetko sa dá podradiť pod neľudské a ponižujúce zaobchádzanie. Keďže sťažovateľ nepožiadaval o nejaké odškodnenie, ESLP mu žiadnu peňažitú náhradu ujmy nepriznal.

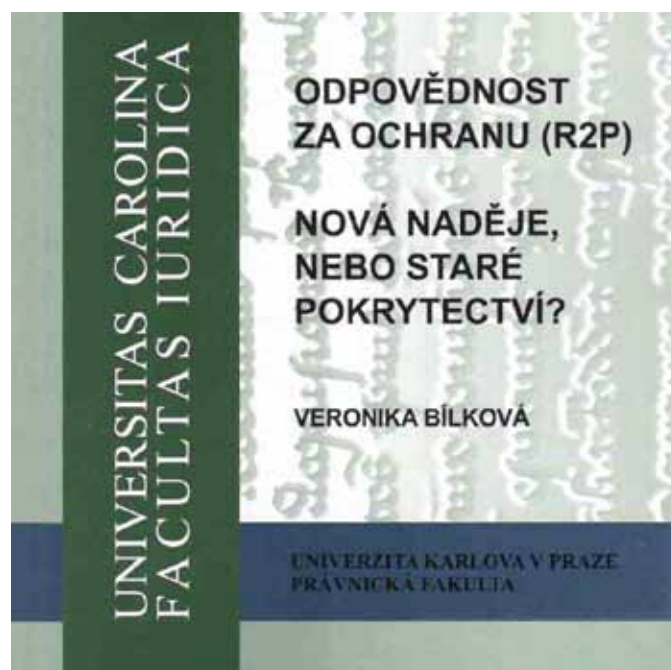
Zdroje:

- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva, 20. apríl 2010, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=866668&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&tabl>.

teraz spracovaná. Pre tých, ktorí sa zaujímajú o nové trendy na poli vzťahu štátnej suverenity a medzinárodného zásahu na ochranu ľudských práv, alebo si chcú vyjasniť, čo koncept zodpovednosti za ochranu v skutočnosti predstavuje, bude kniha určite zaujímavým čítaním.

(tento text je skrátenou verziou recenzie, ktorá bude uverejnená v časopise Mezinárodní vztahy v čísle 3/2010)

3) Zahraniční politika a lidská práva

Španělsko přijalo dalšího vězně z Guantánama

Tereza Kubičková

Na začátku května španělský ministr zahraničních věcí Miguel Angel Moratinos oznámil, že do Španělska byl převezen další vězeň z amerického detenčního zařízení Guantánamo. Jedná se o druhého převezeného z celkového počtu pěti vězňů, které Španělsko přislíbilo převzít v reakci na žádost amerického prezidenta B. H. Obamy. V červnu 2009 se prezident Obama na španělskou vládu obrátil s prosbou o pomoc v projektu uzavření Guantánama. Ministr zahraničí Moratinos na výzvu reagoval kladně a v únoru 2010 oznámil, že Španělsko počítá do konce s pěti vězni z Guantánama na svém území.

Španělské úřady oznámily, že nově převezený vězeň je jemenské národnosti. Na území Španělska získal oprávnění k trvalému pobytu a pracovní povolení. První guantánamský vězeň byl do Španělska převezen v únoru 2010 a pocházel z Palestiny. Španělsko se tímto krokem připojilo ke skupině evropských zemí, které se v reakci na Obamovu výzvu rozhodly přijmout zadržené z Guantánama. Kromě Litvy, Dánska, Portugalska, Švýcarska a jiných zemí sem patří také Slovensko, které v první polovině roku 2010 přijalo tři vězně z amerického detenčního centra na Kubě. Minister-

stvo obrany Spojených států amerických zároveň 4. května oznámilo, že kromě Španělska míří jeden vězeň z Guantánama také do Bulharska. Česká republika se zatím nehodlá ke zmíněným evropským státům připojit. ČR nemá v plánu guantánamské vězně přijmout nejspíš z toho důvodu, že proti zřízení a fungování detenčního centra na Guantánamu nikdy příliš neprotestovala (Více k tématu se můžete dočíst v článku *Na Slovensko míří tři vězni z Guantánama. Proč ne do České republiky?*, Bulletin Centra pro lidská práva, únor 2010, s. 13-14).

Zdroje:

- France 24 (2009): US asks Spain to take in four Guantanamo inmates, France 24, 18. 6. 2009. (<http://www.france24.com/en/20090618-us-asks-spain-take-four-guantanamo-inmates-prison-terrorism->).
- Schimizzi, C. (2010): Spain accepts second Guantanamo detainee, 4. 5. 2010. (<http://jurist.org/paperchase/2010/05/spain-accepts-second-guantanamo-detainee-1.php>).
- Stemple, H (2010): Spain to accept 5 Guantanamo detainees, 15. 2. 2010. (<http://jurist.org/paperchase/2010/02/spain-to-accept-5-guantanamo-detainees.php>).
- US Department of Defense (2010): Immediate Release. Detainee Transfers Announced, 4. 5. 2010. (<http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=13501>).

Tajnosti na Guantánamu

Lukáš Hoder

Přestože jedním z důležitých bodů anti-bushovské předvolební kampaně současného amerického prezidenta byla změna přístupu k otázce Guantánama, příliš se v tomto ohledu Obamově administrativě nedaří. Nejde jen o otázku uzavření celého objektu nebo o soudní proces s uvězněnými osobami, ale celkově o otevřenost administrativy v informování o otázkách spojených s Guantánamem. Jak uvedl konzervativní americký týdeník *The Weekly Standard*, například poskytnout seznam zaměstnanců amerického Ministerstva spravedlnosti, kteří před nástupem do úřadu zastupovali zadržené na Guantánamu, americká vláda nechtěla. Přestože o jména osob novináři opakovaně žádali, nebylo jim vyhověno. Představitelé ministerstva uvedli, že takových osob je devět, nicméně další podrobnosti uvést odmítli.

Málo úspěšní jsou američtí novináři i v otázce přesunu vězňů z Guantánama. Přestože na veřejnost pronikly některé neoficiální informace, administrativa se zdráhá větší otevřenosti v otázce, kam a kolik zadržovaných z Guantánama přesunula/propustila a především co se s nimi stalo. Některé nekompletní údaje otiskl list New York Times. Studie Pentagonu k recidivě vězňů pak ukazuje, že se vězňové v mnoha případech vrací do boje proti USA. Nejspíše proto Obamova administrativa v současné době zvažuje možnosti zavedení neomezeného držení osob podezřelých z terorismu mimo USA a bez soudu.

Zdroje:

- The Weekly Standard, on-line text (<http://www.weeklystandard.com/articles/wouldn%E2%80%99t-you-know>).
- NYT, on-line text (<http://projects.nytimes.com/guantanamo/timeline/2009>).
- ACLU, on-line text (<http://www.weeklystandard.com/articles/wouldn%E2%80%99t-you-know>).

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity (IIPS) je nezávislým vědeckým pracovištěm, které se od svého založení v roce 1990 zaměřuje na studium problematiky politického, sociálního, ekonomického a právního vývoje společnosti. IIPS se aktivně podílí na veřejné diskusi pořádáním konferencí, výzkumem či vydáváním publikací.

Nový zákon v Arizone v rozpore s Medzinárodným dohovorom o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie?

Lucia Piteľová

Human Rights Watch poukázala na nový zákon prijatý v Arizone (USA), ktorý je v rozpore s Medzinárodným dohovorom o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorý USA ratifikovali v roku 1994 a ktorý je záväzný pre všetky štáty USA. Na základe nového zákona s názvom *Support Our Law Enforcement and Safe Neighborhoods Act* má polícia právo zastaviť na základe podozrenia akúkoľvek osobu, skontrolovať jej doklady a podrobiť výsluchu. Cieľom je odhaliť nelegálnych imigrantov. Občania Arizony majú právo žalovať mesto v prípade, že polícia nevykonáva túto povinnosť vyplývajúcu im zo zákona. Na prvý pohľad sa nezdá byť zákon nijakým spôsobom v rozpore s ustanoveniami Dohovoru, ale podľa odborníkov sa polícia bude sústreďovať hlavne na osoby latinsko-amerického pôvodu, ktoré sa podľa nich stanú obeťami tohto zákona a budú častejšie kontrolované práve kvôli svojmu pôvodu, čo vyplýva zo situácie v USA, kde je pretrvávajúci problém s ilegálnou imigráciou z Latinskej Ameriky. To je v rozpore s Dohovorom, na základe ktorého všetci ľudia sú si rovní a majú právo, aby bolo s nimi zaobchádzané rovnakým spôsobom bez rozdielu rasy, etnického pôvodu a národnosti.

Zdroje:

- Human Rights Watch (www.hrw.org).

Vlajka Arizony, foto: archív

Bulletin přímo na mail

Pokud si přejete pravidelně dostávat bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci na mail, napište na adresu lidskaprava@iips.cz. V předmětu zprávy prosím uveďte „Bulletin“.

Hodnotiaca správa Ukrajiny

Lucia Piteľová

V apríli tohto roku Amnesty International (AI) vypracovala hodnotiacu správu úrovne dodržiavania ľudských práv na Ukrajine. Názov správy je *Činy miesto slov*. Ukrajina musí dodržiavať ľudské práva. Správa poukazuje na nedostatky v oblasti ochrany ľudských práv na Ukrajine. Amnesty International poukazuje na rasovú diskrimináciu, zneužívanie právomoci verejných činiteľov a nedostatočnú ochranu práv utečencov. AI vyzvala novozvoleného prezidenta Viktora Janukoviča a jeho vládu, aby prispeli k lepšiemu dodržiavaniu ľudských práv na Ukrajine.

Zdroje:

- Amnesty International. Správa dostupná online z <http://www.amnesty.cz/zpravy/Ciny-misto-slov-Amnesty-International-apeluje-na-Ukrajinu/>.

Nová konvencia na ochranu práv detí

Lucia Piteľová

Desiateho mája sa v Haagu začala *Global Child Labor Conference* ktorej cieľom je zakázať najhoršie druhy detskej práce, čo je možné len prijatím silnejších záväzkov zúčastnených krajín. V súčasnosti sa čoraz viac poukazuje na problém podielu detí ako pracovnej sily v domácnosti, pretože táto sféra detskej práce zatiaľ nikdy nebola predmetom žiadnej medzinárodnej konvencie. To sa netýka len práce detí v tomto sektore, všeobecne žiadna medzinárodná konvencia neupravuje práva ľudí zamestnaných v domácnosti, čo sa týka hlavne práv žien a v prípade detí dievčat. Je poukazované, že aj počas výkonu práce v domácnosti bývajú deti vykorisťované a sú porušované ich ľudské práva. Často deti pracujú bez práva na oddych a v nepriateľných podmienkach. Z tohto dôvodu je vyvíjaný tlak na členské štáty ILO (Medzinárodná organizácia práce), aby prijali novú konvenciu, ktorá bude upravovať okrem iného aj práva detí pracujúcich v domácnosti. ILO má začať jednanie o novej konvencii v júni v Ženeve. Nová konvencia by mala obsahovať ustanovenia, ktoré presne definujú minimálny vek, od ktorého môže byť jedinec zamestnaný v domácnosti. Ďalej má byť stanovená minimálna mzda, počet hodín, ktoré môžu byť odpracované denne, ale aj limit na odpracované hodiny za týždeň, atď. Postoj usporiadateľského Holandska, vzhľadom na jeho rétoriku v oblasti ochrany práv detí, bol prekvapujúci, pretože Holandsko patrilo medzi málo krajín, ktoré odmietli, aby nová konvencia mala záväzný charakter.

Zdroje:

- Human Rights Watch (www.hrw.org).

4) Česká republika a lidská práva

Lidskoprávní aspekty volebních programů pro volby 2010

Ladislav Vyhnaněk

Aniž bychom si v Bulletinu činili nárok na ovlivnění blížících se voleb do Poslanecké sněmovny, dovoluujeme si Vám přinést stručný přehled programů českých politických stran, resp. přehled těch částí programů, které se dotýkají lidskoprávní tematiky. Pouhé nahlédnutí do politického programu připravovaného pro jedny volby nám přirozeně neumožní činit nějaké dalekosáhlé závěry; na druhou stranu může zastoupení (či absence) lidskoprávních témat v programech napovědět o tom, zda politické strany a potažmo voliči považují tato témata za podstatná či spíše okrajová. Abychom se vyhnuli nařčení ze zaujatosti, pokusíme se nápady politických stran nekomentovat, ačkoliv v určitých chvílích se autor tohoto textu zdržel sarkastických poznámek jen s velkými obtížemi.

Do našeho přehledu jsme vybrali politické strany, které v současné době mají své zastoupení v Poslanecké sněmovně i strany, které v Poslanecké sněmovně zastoupení sice nemají, avšak existuje reálná šance, že ho po volbách získají. Strany uvádíme v abecedním pořadí.

ČSSD

Česká strana sociálně demokratická zařadila do svého programu kapitolu s názvem „Ochrana života, svobody a dalších práv“, která se zaměřuje zejména na justici. Vedle obecných prohlášení a tradičního důrazu na zkrácení délky soudního řízení obsahuje program ČSSD i některé další konkrétní návrhy na reformu justice: rozšíření bezplatné právní pomoci (nedozvíme se však, zda má jít o podporu pro bono projektů apod.) či snížení soudních poplatků. Tradičním prvkem volebního programu ČSSD je vyzdvihování sociálních práv (bezplatné školství a zdravotní péče, sociální služby aj.). Zvláštní pozornost pak program ČSSD věnuje boji proti diskriminaci (návrhy na novelizaci antidiskriminačního zákona, bezplatná právní pomoc pro oběti diskriminace) a extremismu. ČSSD neopomíná ani hit letošních voleb – prosazování prvků (polo)přímé demokracie, resp. spoluřehodování občanů.

Zdroj: <http://www.cssd.cz/volby/volebni-program/>

KDU-ČSL

Křesťanští demokraté nabízejí program zaměřený zejména na ochranu sociálních práv a rodiny jako takové. Zároveň se však k ochraně lidských práv přihlásili i na nejobecnější úrovni a deklarovali, že se nestanou součástí vlády, jež by „upustila od podpory lidských práv u nás i ve světě“. Pokud jde o konkrétní návrhy, KDU-ČSL chápe zdravotnictví „jako veřejnou službu a nárok na zdravotní péči jako právo zaručené Listinou základních práv a svobod.“ V oblasti justice a lidských práv nás rovněž zaujal originální návrh, podle něhož by měl soudce nahradit škody, které způsobil nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným postupem a k jejichž úhradě byla ČR zavázána mezinárodním soudem či obdobnou institucí (vztah k principu nezávislosti soudce osvětlen nebyl).

Zdroj: http://www.kdu.cz/Kdu/media/Kdu/Volby/KDU_program.pdf

KSČM

Program KSČM v části nazvané „Demokracie a lidská práva – KSČM pojistkou demokracie“ obsahuje několik konkrétních návrhů – rovněž často spjatých s podílem občanů na rozhodování (ústavní zákon o referendu, přímá volba prezidenta). Zvláštní pozornost věnuje KSČM sociálním právům, právům zaměstnanců a odborů a postavení ženských hnutí. Dále pak program KSČM bojuje – ovšem bez uvedení do kontextu – za svobodu slova, vědeckého bádání a uměleckého projevu.

Zdroj: <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=4393&category=>

ODS

ODS se k otázce lidských práv vymezuje krátce, ale poměrně úderně: „V pojetí ODS budou lidská práva vždy souborem svobod a práv jednotlivce uspořádat si život podle vlastních představ a hledat vlastní cestu ke štěstí. Nepřipustíme, aby se otázky lidských práv měnily na požadavky jednotlivých menšin proti většinové společnosti, aby lidská práva byla zaměňována za nároky vůči ostatním. Nikde a v žádném směru nebudeme podporovat tzv. pozitivní diskriminaci.“ ODS rovněž deklaruje potřebu zvláštní ochrany vlastnického práva a přísného posuzování toho, co je „veřejným zájmem“ pro účely vyvlastnění. Opomenuta – jako téměř žádnou stranou v žádných volbách – nezůstala otázka přímé volby hlavy státu.

Zdroj: <http://www.ods.cz/volby2010/data/soubory-ke-stazeni/182/volebni-program-velky.pdf>

SPO

Strana práv občanů se z otázek, které stále ještě můžeme označit za lidskoprávní, zaměřila na dvě – posílení spolurozhodování občanů o personálních otázkách (mj. pří- má volba prezidenta, hejtmanů a starostů) a zachování standardu v oblasti sociálních práv.

Zdroj: http://www.spoz.cz/download/program_spoz.pdf

Věci veřejné

Věci veřejné svůj program zaměřily zejména na prosazování prvků přímé demokracie. Z lidskoprávního hlediska stojí za zaznamenání např. odmítnutí konceptu „pozitivní diskriminace“, důraz na dokončení restitucí zemědělského majetku či ochrana přírody a krajiny. Pozoruhodná je deklaráce, podle níž Věci

Ústavný súd umožnil zverejňovanie neprávoplatných rozsudkov

Alžběta Kondelová

Podľa rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky z 30. marca 2010 budú môcť občania požiadať aj o prístup k rozsudkom, ktoré nenadobudli právnu moc. Tým sa podstatným spôsobom rozširuje právo na informácie o rozhodovacej činnosti súdov. Zo zákona o slobodnom prístupe k informáciám totiž mizne obmedzenie sprístupňovania výhradne právoplatných rozsudkov.

Súd tým vyhovel ústavnej sťažnosti námestníka ministra životného prostredia Františka Korbela, ktorý napadol znenie zákona o slobodnom prístupe k informáciám, obmedzujúce prístup k neprávoplatným rozhodnutiam súdov. Poukázal pritom na popretie jedného zo základných politických práv a samotného zmyslu a účelu verejnosti súdneho rozhodovania, ktoré má prispievať k predvídateľnosti, transparentnosti a spravodlivosti justičného systému. Ústavný súd jeho sťažnosti a návrhu na zmenu napadnutého ustanovenia zákona vyhovel, aj keď len tesnou väčšinou deviatich sudcov. Sporná časť zákona totiž podľa názoru Ústavného súdu nespĺňa podmienku nevyhnutnosti obmedzenia základného práva a slobody jednotlivca, konkrétne práva na slobodný prístup k informáciám. Automaticky prelomuje toto základné právo a neumožňuje preskúmanie „naliehavej spoločenskej potreby“ jeho obmedzenia v konkrétnych prípadoch. Súd tak pripomenul, odvolávajú sa na existujúcu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, princípy riešenia stretu ústavných hodnôt.

Ústavný súd zároveň vyvrátil názor, že by sprístupnenie neprávoplatných rozsudkov mohlo ohroziť nezávislosť a nestrannosť rozhodovacej činnosti súdov. Verejná diskusia

veřejné přiznávají lidským právům univerzální charakter a hodljí klást na lidská práva důraz v zahraniční politice.

Zdroj: <http://www.veciveřejne.cz/politicky-program.html>

Zelení

Relativně nejpodrobnější program – pokud se lidských práv týče – sestavila strana Zelených. Kromě témat oblíbených i u jiných politických stran (sociální práva) se v programu postavila proti tzv. náhubkovému zákonu (jde zřejmě o jedinou stranu, která ve svém programu odkazuje na judikaturu ESLP). Zvláštní subkapitoly programu pak byly věnovány právům dětí, ochraně spotřebitele a pomoci přistěhovalcům.

Zdroj: <http://www.zeleni.cz/underwood/download/files/sz-volebni-program-2010.pdf>

totiž nemusí automaticky zasahovať do nestrannosti výkonu súdnej moci. Naopak, v niektorých prípadoch môže nezávislému a nestrannému rozhodovaniu napomôcť, napríklad odhalením neprípustných vplyvov.

Dňom vyhlásenia nálezu v zbierke zákonov tak vstúpila v platnosť zmena § 11 odst. 4 písm. b) zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Z napadnutej časti zákona, ktorá stanovuje, že „povinné subjekty neposkytnou informácie o rozhodovacej činnosti súdov, s výjimkou pravomocných rozsudkov“ bude vypustený termín „pravomocných“. Neprávoplatné rozhodnutia súdov nižšieho stupňa tak už nebudú tajomstvom, prípadne záležitosťou pár vyvolených osôb.

Zdroje:

- Rozsudok ÚS zo dňa 30.3.2010, Pl. ÚS 2/10 (<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=65548&pos=1&cnt=1&typ=result>).
- Podle informačního zákona lze nově žádat o nepravomocné rozsudky (<http://www.ct24.cz/domaci/85748-podle-informacniho-zakona-lze-nove-zadat-o-nepravomocne-rozsudky/>).

Centrum pro lidská práva na Facebooku

Připojte se k Facebookové skupině Centra pro lidská práva a demokratizaci, získajte více informací o naší činnosti a zapojte se do debat o studiu lidských práv v České republice.

Případ Thomas Lawrence Macready proti ČR Ivan Prouza

Dne 22. dubna 2010 přiznal Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku Thomasovi Macreadymu 20.000 EUR za to, že český stát porušil jeho právo na soukromý život. Částku v přepočtu přibližně půl milionu českých korun dostane Macready jako zadostiučinění za to, že mu české soudy neposkytly dostatečnou ochranu poté, co jeho manželka odvezla jejich společného syna z USA do ČR, čímž panu Macreadymu znemožnila, aby se s tehdy dvouletým dítětem stýkal. Krom zmíněného rodinného života též Macready namítal nepřiměřenou délku soudního řízení o navrácení dítěte, v čemž mu soud dal rovněž zapravdu. České soudy výrazně překročily šestitýdenní lhůtu, která je v těchto případech Haagskou úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (čl. 11) stanovena jako přiměřená s ohledem na zájmy dítěte, zatímco konečný tu-

zemský verdikt padl až po třech letech. Zpočátku věc vyhlížela pro otce příznivě a na základě Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí měl být syn, mimochodem trpící autismem, navrácen zpět do USA. Poté však kvůli jeho neuspokojivému zdravotnímu stavu a z důvodu obav o jeho psychiku soudy zamítly požadavky pana Macreadyho s tím, že je dítě silně fixováno na matku a cestování zpět by mu přitížilo. Evropský soud především kritizoval značné překročení lhůt, přičemž dodržení šesti týdnů dle Haagské úmluvy v obdobných případech shledává jako klíčové. Dále značně negativně hodnotil nedostatečný způsob, jakým české soudy upravily styk otce se synem. Nutno dodat, že přiznané zadostiučinění patří mezi nejvyšší vysouzené částky, jež dostala ČR za povinnost zaplatit.

Zdroje:

- Rozsudek ESLP ze dne 22. 4. 2010 Macready v. Czech Republic, č. 4824/06, 15512/08.

Členové Centra pro lidská práva na konferenci k české zahraniční politice

Helena Bončková

Ve dnech 3. až 5. května 2010 se v pražském Černínském paláci konalo druhé sympozium s názvem „Česká zahraniční politika“. Velkou konferenci se širokým tématickým záběrem opět po roce uspořádal Ústav mezinárodních vztahů a aktivně se ho zúčastnili hned čtyři členové Centra pro lidská práva a demokratizaci.

Lubomír Majerčík přednesl příspěvek na téma „Mimořádná předání a odpovědnost České republiky ve válce proti terorismu“, v němž rozebral praxi Spojených států, které zneužívaly leteckou dopravu k přemísťování osob podezřelých z terorismu v rozporu s mezinárodním právem. Upozornil přitom, že CIA k těmto tajným operacím využívala rovněž pražského letiště Ruzyně, přičemž orgány České republiky minimálně ve dvou případech mohly proti těmto praktikám zakročit a provést kontrolu inkriminovaných letadel, avšak k tomuto kroku podle všeho nepřistoupily.

Dalším příspěvkem se prezentovali Helena Bončková a Hubert Smekal, tématem byla „Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie“. Autoři poukázali, že sjednaná „výjimka“ ve skutečnosti žádnou výjimku z Listiny nepředstavuje. Uvedli přitom, že hlavní problém, jenž stál u zrodu sjednané „výjimky“, tj. prolomení Benešových dekretů, ve skutečnosti předmětný protokol neřeší, respektive argument Benešovými dekrety je v souvislosti s Lisabonskou smlouvou zcela uměle a účelově konstruován a jeho právní relevance je nulová. Autoři také zdůraznili, že dosud není vůbec jisté, zda česká „výjimka“ opravdu vstoupí v platnost. Její nezakotvení v primárním právu EU by pak z hlediska ochrany základních práv českých občanů bylo nanejvýš žádoucí.

Třetím příspěvatelem z řad našich členů byl Lukáš Hoder. Téma jeho příspěvku však tentokrát nebylo primárně zaměřeno na lidskoprávní problematiku a věnovalo se atlanticismu v české zahraniční politice. Všechny prezentované příspěvky budou publikovány ve sborníku Ústavu mezinárodních vztahů. S uvedenými lidskoprávními příspěvky se budete moci seznámit rovněž na webových stránkách Centra pro lidská práva a demokratizaci.